

OBITUARI: JOSEP VIVES, S.J.

XAVIER ESPLUGA
Universitat de Barcelona
xespluga@ub.edu

L'ingrès de Josep Vives i Solé (Montferri 1928 – Sant Cugat del Vallès 2015), amb només 17 anys, al noviciat que la Companyia de Jesús tenia a l'antic monestir cistercenc de Veruela (província de Saragossa), marca la trajectòria vital i professional del jove tarragoní.

Després d'estudiar a Veruela (1945-1949) i a Sant Cugat, el jove Vives es traslladà a Anglaterra on romangué sis anys. De primer, estudià en dos centres que la Companyia tenia en aquell país - Heythrop Park a Chipping Norton (Oxfordshire) i Manresa College a Roehampton (Londres) - abans d'incorporar-se a Campion Hall – el *college* dels Jesuïtes – i d'inscriure's a la Universitat d'Oxford per emprendre els estudis de clàssiques (1952-1956).

A la tornada, s'instal·là a Sant Cugat i es llicencià (1958) i doctorà (1965) a la Universitat de Barcelona. En aquests anys, Plató fou el principal objecte de les seves primeres cuites científiques. La seva tesina de llicenciatura se centrava en l'estudi dels termes *ἐπιστήμη* i *δόξα* en els diàlegs platònics,¹ mentre que la seva tesi doctoral, presentada l'any 1965 sota la direcció del doctor Alsina, analitzava diverses qüestions ètiques dels diàlegs del filòsof atenenc.² Pel seu interès i coneixement de l'obra platònica, Vives participà en diverses empreses que tingueren com a objectiu posar el corpus de Plató en llengua catalana. Així s'encarregà de l'edició i introducció de la traducció de diversos diàlegs (*l'Apologia de Sòcrates*, *el Critó*, *l'Eutífró* i *el Protàgoras*), que temps enrere havia fet Joan Creixells, i que fou publicada a la preuada col·lecció de textos filosòfics de la desapareguda Editorial Laia (1981).³ Ell mateix traduí el *Fedó* per a la col·lecció de textos filosòfics d'Edicions 62 (1999),⁴ i assumí també el *Timeu* i el *Crítias*, aplegats en el volum XVIII dels diàlegs de Plató de la Fundació Bernat Metge (2000).⁵

¹ J. VIVES, 'Episteme' y 'Doxa'. *Estudio de los diversos sentidos y usos de estos términos en los diálogos de Platón*, Barcelona: Universitat de Barcelona, tesina de llicenciatura, 1958.

² J. VIVES, *Analogía y ética en los diálogos de Platón. Estudio de las analogías fundamentales en las que se configura y se expresa la ética platónica*, Barcelona: Universitat de Barcelona, Tesi doctoral, 1965. Un resum fou publicat posteriorment, amb el mateix títol, per la Secretaria de Publicacions de la Universitat de Barcelona l'any 1967. El contingut conflú en J. VIVES, *Génesis y evolución de la ética platónica. Estudio de las analogías en que expresa la ética de Platón*, Madrid: Gredos, 1970 (Biblioteca Hispánica de Filosofía 64).

³ PLATÓ, *Apologia de Sòcrates. Critó. Eutífró. Protàgoras*. Traducció de Joan Creixells. Edició a cura de Josep Vives, Barcelona: Laia, 1981 (Textos filosòfics 2).

⁴ PLATÓ. *Fedó*. Traducció i edició a cura de Josep Vives, Barcelona: Edicions 62 (Textos filosòfics), 1999.

⁵ PLATÓ, *Diàlegs. Vol. XVIII. Timeu. Crítias*. Text revisat, traducció i notes de Josep Vives, Barcelona: Fundació Bernat Metge, 2000.

Ordenat sacerdot a Sant Cugat l'any 1959, Vives treballà en diversos centres de la Companyia de Jesús (Gandia, Raimat, Aranjuez) fins que tornà, com a docent de Filologia Grega, a la Universitat de Barcelona (1965-1970). Successivament també formà part del col·legi de docents que impulsà els primers anys de vida de la 'nova' Universitat Autònoma de Barcelona (1970-1974).

Posteriorment, Vives s'implicà amb molta intensitat en les activitats de l'Institut de Teologia Fonamental de Sant Cugat del Vallès i de la Facultat de Teologia de Catalunya, en els quals centres fou professor de diverses matèries: Patrologia, Història de la Filosofia, Teologia Dogmàtica, Pastoral. Participà també en diverses iniciatives del centre 'Cristianisme i Justícia', vinculat a la Companyia de Jesús, des de la tribuna del qual reflexionà en més d'una ocasió sobre aspectes de la doctrina social de l'església catòlica.⁶

Per la seva formació i vocació, els textos dels anomenats 'pares de l'Església' foren un altre puntal dels interessos científics del jesuïta tarragoní, començant per una antologia de textos patristics publicada l'any 1971 per l'editorial Herder.⁷ Presentà i traduí obres del Cristianisme primitiu, especialment d'autors grecs,⁸ molts d'ells encabuts en la benemèrita col·lecció de *Clàssics del Cristianisme*, promoguda per la Facultat de Teologia de Catalunya i per l'editorial Proa. Entre els títols que Vives traduí se senyalen les màximes del primitiu monaquisme egipci,⁹ tractats d'Ireneu de Lió i de Melitó de Sardes,¹⁰ la biografia mosaica de Gregori de Nissa,¹¹ i textos d'autors de la doctrina areopagítica, com ara les centúries d'amor de Màxim el Confessor,¹² o les jerarquies del Pseudo-Dionís Areopagita;¹³ també féu la introducció del tractat de Basili el Gran sobre l'Esperit Sant que havia traduït Josep O'Callaghan, un altre jesuïta de llarga i fecunda trajectòria.¹⁴ Tanmateix, en aquest camp de la patristica grega, l'empresa més ambiciosa de Vives fou la translació al català, per a la Fundació Bernat Metge, de

⁶ En aquest aspecte, destaco la seva traducció castellana de la *Teoría del desarrollo doctrinal* del cardenal Newman, publicat a Barcelona, pel centre Cristianisme i Justícia, l'any 1991.

⁷ *Los padres de la Iglesia. Textos doctrinales del cristianismo desde los orígenes hasta San Atanasio*. Selección y traducción de J. Vives, Barcelona: Herder, 1971.

⁸ *Els cent consells espirituals del Pare Diàdoc*, traduïts i presentats per J. Vives, Barcelona: Claret, 1981.

⁹ *Apotegmes dels Pares del Desert*. Introducció de J. Torner. Traducció de J. Vives, Barcelona: Proa, 2001 (Clàssics del Cristianisme 87).

¹⁰ IRENEU DE LIÓ, *Exposició de la predicació apostòlica*; MELITÓ DE SARDES, *Sobre la Pasqua*, Barcelona: Proa 1989, (Clàssics del Cristianisme 5).

¹¹ GREGORI DE NISSA, *Vida de Moisès*. Introducció i traducció de J. Vives, Barcelona: Proa 1991 (Clàssics del Cristianisme, 231).

¹² MÀXIM EL CONFESSOR, *Centúries sobre l'amor*, Barcelona: Proa 2000 (Clàssics del Cristianisme 80).

¹³ PSEUDO-DIONÍS AREOPAGITA, *La jerarquia celestial. La jerarquia eclesiàstica*, Barcelona: Proa, 1994 (Clàssics del Cristianisme 49).

¹⁴ BASILI EL GRAN, *Sobre l'Esperit Sant*. Introducció i notes de Josep Vives. Traducció de Josep O'Callaghan, Barcelona: Proa, 1991 (Clàssics del Cristianisme 19).

l'obra catequètica, homilètica i ascètica de Gregori de Nissa, que cobreixen sis volums de la col·lecció.¹⁵

El platonisme i la patristica catalana veu mancar una de les seves veus més autoritzades, al mateix temps que les files catalanes de la Companyia de Sant Ignasi perden definitivament un dels seus efectius més lúcids.

¹⁵ GREGORI DE NISSA, *Discurs catequètic*. Text revisat, traducció i notes de J. Vives, Barcelona: Fundació Bernat Metge, 2001; GREGORI DE NISSA, *Homilies sobre el Càntic dels Càntics. Vol. I. Homilies I-VII*. Introducció, text revisat, traducció i notes de J. Vives, Barcelona: Fundació Bernat Metge, 2003; GREGORI DE NISSA, *Homilies sobre el Càntic dels Càntics. Vol. II. Homilies VIII-XV*. Introducció, text revisat, traducció i notes de J. Vives, Barcelona: Fundació Bernat Metge, 2003; GREGORI DE NISSA, *Homilies sobre el parenostre. Homilies sobre les benaurances*. Introducció, text revisat, traducció i notes de J. Vives, Barcelona: Fundació Bernat Metge 2005; GREGORI DE NISSA, *La Virginitat*. Introducció, text revisat, traducció i notes de J. Vives, Barcelona: Fundació Bernat Metge 2006; GREGORI DE NISSA, *Obres Ascètiques: La professió del cristià. La perfecció. Vida de Macrina*. Introducció, text grec revisat, traducció i notes de J. Vives, Barcelona: Fundació Bernat Metge 2008.